

ผู้ใหญ่บ้านในอุดมคติของประชาชน กรณีศึกษา:ประชาชนหมู่ที่ 11 ตำบลข้าวเม่า

อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

นพพร ประจันทร์

NOPPORN PRAJAN

Email: Nopporn.pra@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในความคิดเห็นของประชาชนในหมู่ที่11 ตำบลข้าวเม่า อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2.เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน 3.เพื่อเสนอแนะบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในอุดมคติของประชาชนในหมู่ที่ 11ตำบลข้าวเม่า อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยปรากฏว่า 1)บทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านชาวบ้านส่วนใหญ่นั้นมีความรู้เรื่องบทบาทหน้าที่บ้างพอสมควรแต่ก็ยังไม่ได้ลงลึกถึงมาตรฐานกฎหมายมากนักก็ตามแต่ก็พอมีความรู้กันอยู่บ้าง 2)ชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนใหญ่นั้นมีความคิดเห็นตรงกัน ในเรื่องในเรื่องของการดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านในวาระอายุครบ 4 ปี มากกว่าที่จะดำรงตำแหน่งในวาระอายุครบ 60 ปี เพราะว่าชาวบ้านเล็งเห็นความสำคัญของการดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างมาก ถ้าหมู่บ้านไหนได้ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติงานไม่สมกับบทบาทหน้าที่ก็อาจจะทำให้หมู่บ้านนั้นไม่มีความเจริญก้าวหน้าหรือก้าวหน้าอย่างช้า กว่าหมู่บ้านอื่นชาวบ้านจึงมีความคิดเห็นว่าควรที่จะมีอายุครบวาระแค่ 4 ปีเพื่อที่จะได้มีโอกาสให้คนที่มีความสามารถขึ้นมาดูแลหมู่บ้านได้ 3)แนวทางในการบอกหรือพูดคุยก็คือชาวบ้านนั้นได้มีการพูดคุยหรือการแสดงความคิดเห็นในเรื่องการดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านเพื่อที่จะได้แก้ไขปัญหาของความขัดแย้ง (ข้อเสนอแนะ1.การศึกษาความต้องการที่จะได้ผู้ใหญ่บ้านแบบไหน อุดมคติของประชาชนควรที่จะเพิ่มประชากรณกลุ่มตัวอย่างให้มากยิ่งขึ้น2.เพื่อจะได้รู้ถึงข้อมูลมากยิ่งขึ้นงานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา หมู่ที่ 11 ตำบลข้าวเม่า อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาจจะไม่ครอบคลุมทั่วทั้งหมดถ้าหากมีการทำครั้งต่อไปควรที่จะครอบคลุมในหลายพื้นที่เพื่อที่จะได้เห็นข้อแตกต่างอื่นๆระหว่างงานวิจัย3.จากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงอยากให้มีกรวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อเปรียบเทียบข้อแตกต่างในพื้นที่เดียวกัน

คำสำคัญ: ผู้ใหญ่บ้าน, ประชาชน ,อุดมคติ

Abstract

This research aims to

1. To study the roles and duties of the village headman in the opinion of the people in Village No. 11, Khao Mao Sub-district, Uthai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.
2. To study the public opinion on the performance of the village headman
3. To suggest the roles and duties of the ideal village headman of the people in the village 11 Khao Mao Subdistrict, Uthai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

The results showed that

- 1) The roles and duties of the village headmen, most of the villagers have some knowledge of the roles and duties, but they have not gone deep into the legal clauses much, but they have some knowledge.
- 2) villagers in the village Most of them have the same opinion. In matters of holding the position of the headman at the age of four, rather than holding the position at the age of 60, because the villagers saw the importance of holding the position of the headman very much. If any village has the village headman not working properly for his role, it may cause the village to not progress or progress slowly. More than other villages, the villagers are of the opinion that it should be only 4 years of age in order to have the opportunity to have good people who have the ability to take care of the village.
- 3) The way of telling or talking is that the villagers have discussions or opinions about the position of the village headman in order to resolve the conflict. (Recommendation for this research is the study of Village No. 11, Khao Mao Subdistrict, Uthai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. May not be comprehensive, if next should cover more areas in order to see other differences between the studies.

KEYWORD : Village Headman, Population, ideal

บทนำ

ผู้ใหญ่บ้านถือเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันการเมืองการปกครอง ซึ่งได้ถือกำเนิดและมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 โดยกำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในเขตตำบลและหมู่บ้าน ที่เรียกกันว่า “การปกครองท้องถิ่น” ผู้ใหญ่บ้านจึงมีฐานะเป็นผู้แทนของรัฐที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่น ช่วยในเรื่องการประสานงาน การประชุมลูกบ้าน การแจ้งข่าวสารของทางราชการให้ลูกบ้านรับทราบ และดูแลความสุขทุกข์ของลูกบ้านในด้านต่างๆ ดังนั้นผู้ใหญ่บ้าน จึงมีสถานะที่เป็นทั้งผู้แทนประชาชนและเป็นผู้นำของชุมชน (เอกเอี่ยม, 2557)

ทรงให้มีการทดลองจัดระเบียบการปกครองตำบลหมู่บ้านพื้นที่อำเภอบางปะอิน

จ.พระนครศรีอยุธยาเมื่อ ร.ศ. 11 (พ.ศ. 2435) โดยให้ราษฎรหรือประชาชนเลือกตั้งผู้นำชุมชน(ผู้ใหญ่บ้าน)แทนที่จะเป็นแต่งตั้งโดยที่เจ้าหัวเมืองตั้ง แต่ก่อนนับ แต่นั้นมาจึงได้มีการพัฒนาการปรับเปลี่ยนระเบียบการปกครอง ตำบลหมู่บ้านตามหัวเมืองต่างๆและตราเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ขึ้นใช้บังคับแทนยังได้มีการใช้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันซึ่งมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11)พ.ศ. 2551มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2551(กรมการปกครอง, 2549, หน้า 3)

ตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้านมีความสำคัญยิ่งในการเป็นหัวหน้าการปกครองระดับตำบลหมู่บ้านซึ่งเป็นหน่วยการปกครองขั้นพื้นฐานของประเทศกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศอาศัยอยู่ในตำบลหมู่บ้าน ดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นผู้มีความผูกพันกับวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนมากที่สุด ปัจจุบันนี้ตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้านถูกลดความสำคัญลง เพราะมีการจัดระเบียบการปกครองประเทศที่ให้ความสำคัญของการกระจายอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ความสำคัญต่อผู้นำท้องถิ่นบางครั้งเกิดความขัดแย้งในเรื่องของอำนาจในการปกครองท้องที่ระหว่างกำนันผู้ใหญ่บ้านที่เป็นตัวแทนของราชการส่วนภูมิภาคและหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีความทับซ้อนกันกรมการปกครองได้ให้ความสำคัญของกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะที่เป็นเสมือนแขนขาของกระทรวงมหาดไทยจึงได้ปรับเปลี่ยนสถานภาพของกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อที่จะสามารถดำรงอยู่ในยุคปัจจุบันและในอนาคตและเห็นว่าการบริหารการปกครองท้องที่ในปัจจุบันยังขาดประสิทธิภาพและบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านยังไม่สอดคล้องกับการบริหารราชการแผ่นดิน พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ได้มีการเปลี่ยนแปลงในประเด็นที่สำคัญคือ1. เปลี่ยนแปลงวิธีการเลือกกำนันจากราชกรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตตำบลเป็นผู้เลือกจากผู้ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นให้ผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นคัดเลือกกันเอง2. เปลี่ยนแปลงการดำรงตำแหน่งจากที่เคยให้ดำรงตำแหน่งคราวละ 5 ปีเป็นให้ดำรงตำแหน่งจนถึงอายุ 60 ปี และให้มีการประเมินการปฏิบัติงาน5ปีกรมการปกครองมีความเห็นการที่ให้กำนันผู้ใหญ่บ้านดำรงตำแหน่ง 5 ปีมีผลทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐมีหน้าที่ช่วยดูแลความสงบเรียบร้อย ความมั่นคงภายในไม่กล้าปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายในฐานะเจ้าพนักงานอย่างตรงไปตรงมาเนื่องจากกระทบต่อคะแนนเสียงทำงานไม่ต่อเนื่องทำให้ไม่มีผู้นำที่ราษฎรยอมรับนับถือราษฎรเริ่มมีความคิดเห็นไม่ตรงแบ่งเป็นฝักเป็นฝ่ายมากขึ้นต่อมาจึงได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) มีประเด็นเกี่ยวกับการแก้ไขวาระการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้ดำรงตำแหน่งจนครบอายุ 60 ปีบริบูรณ์และปรับปรุงบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้มีความชัดเจนดูแลทุกข์สุขของพี่น้องประชาชนในเรื่องของการปกครองการรักษาความสงบเรียบร้อยการพัฒนาส่งเสริมอาชีพรายได้หลังจากมีการกระจายอำนาจส่งเสริมการปกครองตนเองของพี่น้องประชาชนในรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบลพัฒนาจากสภาตำบลมาเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลในชุมชนที่เจริญแล้วก็ยกฐานะเป็นเทศบาลมีการแบ่งภารกิจระหว่างกำนันผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นการปกครองท้องที่และการรักษาความสงบเรียบร้อย (จันทร์พร, 2551)

บทบาทและอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติมาตรา ๒๗ ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าของราษฎรในหมู่บ้านของตนตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ มีหน้าที่และอำนาจในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎรดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

ข้อ 1 ที่จะรักษาความสงบและความสุขสำราญ ช่วยป้องกันความทุกข์ภัยของลูกบ้านตามสมควร และที่สามารถจะทำได้ การที่กล่าวนี้ ถ้าสมควรจะต้องปรึกษาหารือและช่วยกันกับเพื่อนผู้ใหญ่บ้านที่ติดกับกำนันนายตำบลก็ดี ก็เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องปฏิบัติให้สมควรแก่การที่จะรักษาประโยชน์และความสุขของลูกบ้านซึ่งได้มอบไว้ให้เป็นธุระในพระราชบัญญัตินี้

ข้อ 2 ถ้าความทุกข์ภัยเกิดแก่ลูกบ้าน ซึ่งจะต้องขอความช่วยเหลือจากรัฐบาล เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะนำความแจ้งต่อเจ้าพนักงานปกครองตั้งแต่กำนัน นายอำเภอเป็นต้นขึ้นไปโดยลำดับ

ข้อ 3 ถ้ารัฐบาลจะประกาศ หรือจะสั่งราชการอันใดให้ราษฎรทราบ เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะรับข้อความอันนั้นไปแจ้งแก่ลูกบ้านของตนให้ทราบ

ข้อ 4 เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะทำบัญชีสำมะโนครัวในหมู่บ้านของตนและคอยแก้ไขบัญชีนั้นให้ถูกต้องเสมอ

ข้อ 5 ถ้าผู้ใหญ่บ้านรู้เห็นเหตุการณ์แปลกประหลาดอันใดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน หรือในลูกบ้านของตนซึ่งอาจจะเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ราชการบ้านเมืองก็ดี แก่ประชาชนในที่นั้นก็ ยกตัวอย่างข้างฝ่ายโทษ ดังรู้เห็นว่าผู้คนมีทรัพย์สินของแปลกประหลาดอันน่าสงสัยว่า เป็นของที่ได้มาโดยทางโจรกรรมก็ดี หรือว่าถ้าเห็นผู้คนล้มตาย หรือมีบาดแผลอันควรสงสัยว่าจะมีผู้อื่นกระทำเอาโดยทุจริต หรือไปกระทำทุจริตต่อผู้อื่นแล้ว จึงเกิดเหตุขึ้นก็ดี เหล่านี้เป็นต้น ให้รับนำความแจ้งต่อกำนันนายตำบลของตน

ข้อ 6 ถ้ามีคนจรแปลกหน้านอกสำมะโนครัวหมู่บ้านนั้นเข้ามาอาศัย เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะต้องไต่ถาม ให้รู้จักตัวและรู้เหตุการณ์ที่มาอาศัย ถ้าเห็นว่าไม่ได้มาโดยสุจริตให้เอาตัวผู้นั้นส่งกำนันนายตำบลของตน

ข้อ 7 ถ้าเกิดเหตุจลาจลก็ดี ฆ่ากันตายก็ดี ตีชิงก็ตี ปล้นทรัพย์ก็ตี หรือไฟไหม้ก็ตี หรือเหตุร้ายสำคัญอย่างใด ๆ ในหมู่บ้านของตน หรือในหมู่บ้านที่ใกล้เคียงอันสมควรจะช่วยให้ เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะต้องเรียกลูกบ้านของตนออกช่วยต่อสู้ติดตามจับผู้ร้ายเอาของกลางคืนหรือดับไฟ หรือช่วยอย่างอื่นที่สมควรโดยเต็มกำลัง

ข้อ 8 ผู้ใหญ่บ้านเห็นลูกบ้านของตนคนใดแสดงความอาฆาตมาดร้ายแก่ผู้อื่นก็ดี หรือเป็นคนจรจัดไม่ปรากฏการทำมาหาเลี้ยงชีพ และไม่สามารถจะชี้แจงให้เห็นความบริสุทธิ์ของตนได้ก็ดี ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจที่จะเรียกลูกบ้านคนนั้นมาไต่ถามและว่ากล่าวสั่งสอนถ้าไม่ฟังให้เอาตัวส่งกำนันจัดการตามความในมาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัตินี้

ข้อ 9 ควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งจะต้องพึงกระทำตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ

ข้อ 10 ฝึกหัดอบรมให้คนไทยรู้จักหน้าที่และกระทำการในเวลา

ข้อ 11 ทำการอบรมสั่งสอน หรือชี้แจงข้อราชการแก่ราษฎร ในการนี้ให้เรียกราษฎรมาประชุมได้ตามครั้งคราวที่สมควร

ข้อ 12 บำรุงและส่งเสริมการอาชีพของราษฎรในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม

ข้อ 13 ตรวจตราและรักษาประโยชน์ในการอาชีพของราษฎร

ข้อ 14 สั่งให้ราษฎรช่วยเหลือในการสาธารณประโยชน์เพื่อบำบัดป้องกันภัยอันตรายซึ่งมีมาเป็นสาธารณะโดยฉุกเฉินและให้ทำการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรผู้ประสบสาธารณภัย

ข้อ 15 จัดการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดซึ่งเกิดขึ้น หรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้าน เพื่อมิให้ติดต่อลูกหลานมากไป

ข้อ 16 จัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและต้องด้วยสุลักษณะ

ข้อ 17 จัดให้มีการประชุมกรรมการหมู่บ้าน

ข้อ 18 ปฏิบัติการตามคำสั่งของกำนัน หรือทางราชการและรายงานเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันทราบ เพื่อให้กำนัน รายงานต่อคณะกรรมการอำเภอ

ข้อ 19 กระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ

มาตรา 28 ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่และอำนาจในการที่เกี่ยวข้องด้วยความอาญาดังต่อไปนี้ คือ

ข้อ 1 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมาย เกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน ต้องแจ้งความต่อกำนันนาย ตำบลให้ทราบ

ข้อ 2 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านที่ใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อ ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนั้นให้ทราบ

ข้อ 3 เมื่อตรวจพบของกลางที่ผู้ทำผิดกฎหมายมีอยู่ก็ดี หรือสิ่งของที่สงสัยว่าได้มาโดยกระทำผิดกฎหมาย หรือเป็น สิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับสิ่งของนั้นไว้และรับนำส่งต่อกำนันนายตำบล

ข้อ 4 เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่า เป็นผู้ที่ได้กระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับตัวผู้นั้นไว้ และรับนำส่งต่อกำนันนายตำบล

ข้อ 5 ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการ ให้จับผู้ใดในหมู่บ้านนั้น เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้น และรับส่งต่อ กำนัน หรือกรรมการอำเภอตามสมควร

ข้อ 6 เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึด ผู้ใหญ่บ้านต้องจัดการให้เป็นไปตามหมาย

มาตรา 28 ทวิ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเท่าที่ได้รับมอบหมายจากผู้ใหญ่บ้านให้กระทำ

(2) เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านในกิจการที่ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ที่ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบมี อำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน

(2) ถ้ารู้เห็นหรือทราบว่าเหตุการณ์อันใดเกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ให้นำความแจ้งต่อ ผู้ใหญ่บ้านถ้าเหตุการณ์ตามวรรคหนึ่งเกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านใกล้เคียง ให้นำความแจ้งต่อผู้ใหญ่บ้านท้อง ที่นั้นและ รายงานให้ผู้ใหญ่บ้านของตนทราบ

(3) ถ้ามีคนจรเข้ามาในหมู่บ้านและสงสัยว่าไม่ได้มาโดยสุจริต ให้นำตัวส่งผู้ใหญ่บ้าน

(4) เมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ต้องระงับเหตุปราบปราม ติดตามจับผู้ร้ายโดยเต็มกำลัง

(5) เมื่อตรวจพบหรือตามจับได้สิ่งของใดที่มีไว้เป็นความผิดหรือได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดหรือได้มาโดยการ กระทำความผิด ให้รับนำส่งผู้ใหญ่บ้าน

(6) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ใดได้กระทำความผิดและกำลังจะหลบหนีให้ควบคุมตัวส่งผู้ใหญ่บ้าน

(7) ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งสั่งการโดยชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา 28 ทริ ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีคณะกรรมการหมู่บ้านคณะหนึ่ง มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อ ผู้ใหญ่บ้าน เกี่ยวกับกิจการที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านคณะกรรมการหมู่บ้านประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย ผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองเป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง และผู้ซึ่งราษฎรเลือกตั้งเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิมีจำนวน ตามที่นายอำเภอจะเห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่าสองคนในการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน ต้องมีกรรมการหมู่บ้านมา ประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จึงจะเป็นองค์ประชุม ให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน การวินิจฉัยชี้

ขาดให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานออกเสียงอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาดกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีสัญชาติไทย และมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับผู้มีสิทธิที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านตามมาตรา 12 (2) ถึง (13)

ความสำคัญของปัญหา จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทการทำหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านตาม บทบาทและอำนาจหน้าที่ในความคิดเห็นของประชาชนใน ตำบลข้าวเม่า อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเหตุผลที่ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาพื้นที่ หมู่ที่ 11 ตำบลข้าวเม่า อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าว พบว่า มีความขัดแย้งกันระหว่างประชาชนบางกลุ่มและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ ประเด็นความขัดแย้ง เช่นการพัฒนาของหมู่บ้าน ไม่เป็นไปตามความต้องการของประชาชนในหมู่บ้าน การทำหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในมุมมองของประชาชนบางส่วนมีความไม่ พึงพอใจกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในความคิดเห็นของประชาชนใน หมู่ที่ 11 ตำบลข้าวเม่า อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
3. เพื่อเสนอแนะบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในอุดมคติของประชาชนในหมู่ที่ 11 ตำบลข้าวเม่า อำเภออุทัย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้มีการศึกษารวบรวมแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านคือ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครอง ท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ ดังนี้ 1.ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าของราษฎรในหมู่บ้าน ของตนตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ มีหน้าที่และอำนาจในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร 2. ใน มาตรา 28 ของพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่และอำนาจในการที่เกี่ยวข้องด้วยความอาญา

ข้อ 1.เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมาย เกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน ต้องแจ้งความต่อ กำนันนายตำบลให้ทราบ

ข้อ 2.เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านที่ใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อ ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนั้นให้ทราบ

ข้อ 3.เมื่อตรวจพบของกลางที่ผู้กระทำความผิดกฎหมายมีอยู่ก็ดี หรือสิ่งของที่สงสัยว่าได้มาโดยกระทำความผิดกฎหมาย หรือ เป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำความผิดกฎหมายก็ดี ให้จับสิ่งของนั้นไว้และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

ข้อ 4. เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำความผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่า เป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดกฎหมายก็ดี ให้จับ ตัวผู้นั้นไว้และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

ข้อ 5. ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการ ให้จับผู้ใดในหมู่บ้านนั้น เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้น และ รีบส่งต่อกำนัน หรือกรรมการอำเภอตามสมควร

ข้อ 6. เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึด ผู้ใหญ่บ้านต้องจัดการให้เป็นไปตามหมาย

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองคือ การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครอง ทางการเมืองที่อยู่ในระดับต่ำกว่าจาก รัฐ ซึ่งก่อตั้งโดยกฎหมาย และมีอำนาจอย่างเพียงพอที่จะทำกิจการ ในท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง รวมทั้งอำนาจจัดเก็บภาษี เจ้าหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่น ดังกล่าวอาจได้รับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งโดยท้องถิ่นก็ได้ (อุทัย หิรัญโต, 2523 : 4)

การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการปกครองที่เป็นผล สืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการเมืองการปกครอง ของรัฐ และโดยนัยนี้จะเกิดองค์การทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ องค์การนี้จัดตั้งและถูกควบคุมโดยรัฐบาล แต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง

การปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชน ในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและ ดำเนินการ บางอย่าง โดยดำเนินการกันเอง เพื่อบำบัดความต้องการของตน การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์การมี เจ้าหน้าที่ ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมด หรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วย วิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุม ของรัฐหาได้ไม่เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น (อุทัย หิรัญโต, 2523 : 2)

การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครองซึ่งรัฐได้จัดตั้งขึ้นและให้มีอำนาจปกครองตนเอง (Autonomy) มี สิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) และต้องมีองค์กรที่จำเป็นในการปกครอง (Necessary Organization) เพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้ สมความมุ่งหมายของการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ (William A. Robson, 1953 : 574)

การปกครองของชุมชนหนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจมีความแตกต่างกันในด้านความเจริญ จำนวนประชากรหรือขนาด ของพื้นที่ เช่น หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ของไทยจัดเป็นกรุงเทพมหานคร เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การ บริหาร ส่วนตำบล และเมืองพัทยาตามเหตุผลดังกล่าว

หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ ตามความเหมาะสม กล่าวคือ อำนาจของหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอควร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยการปกครอง ท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากมีอำนาจมากเกินไปไม่มีขอบเขต หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ก็จะกลายสภาพเป็น รัฐอธิปไตยเอง เป็นผลเสียต่อความมั่นคงของรัฐบาล อำนาจของท้องถิ่นนี้มีขอบเขต ที่แตกต่างกันออกไป ตามลักษณะความเจริญและ ความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นนั้น เป็นสำคัญ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลในการพิจารณาการกระจายอำนาจให้หน่วย การปกครอง ท้องถิ่นระดับใด จึงจะเหมาะสม

หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) ที่จะดำเนินการ ปกครองตนเอง สิทธิตาม กฎหมายแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. หน่วยการปกครองท้องถิ่นมีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์การปกครองท้องถิ่น เพื่อ ประโยชน์ในการบริหารตามหน้าที่และ เพื่อใช้บังคับประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น เทศบัญญัติ ข้อบังคับ สุขาภิบาล เป็นต้น
2. สิทธิที่เป็นหลักในการดำเนินการบริหารท้องถิ่น คือ อำนาจในการกำหนดงบประมาณ เพื่อบริหารกิจการตาม อำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครอง ท้องถิ่นนั้น ๆ

มีองค์กรที่จำเป็นในการบริหารและการปกครองตนเอง องค์กรที่จำเป็นของท้องถิ่น จัดแบ่งเป็นสองฝ่าย คือ องค์กร ฝ่ายบริหารและองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น การปกครอง ท้องถิ่นแบบเทศบาลจะมีคณะเทศมนตรีเป็นฝ่ายบริหาร และสภา เทศบาลเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ หรือในแบบมหานคร คือกรุงเทพมหานครจะมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นฝ่ายบริหาร สภา กรุงเทพมหานครจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ

แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของการพัฒนาชนบท หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือต้องให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมในขั้นตอนของกระบวนการร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติร่วมรับผิดชอบในผลการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นกล่าวเป็นการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งในการพัฒนา

เนื่องจากปัจจุบันนี้วิถีชีวิตของประชาชนถูกระทบจากสิ่งต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นสภาพเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลง จึงทำให้เกิดสภาพการต่างคนต่างอยู่มุ่งหวังที่จะแก้ไขปัญหาของตนให้อยู่รอดไปในแต่ละวันไม่มีความสนใจในต่อสังคมรอบข้างดังนั้นก็ก่อให้เกิดปัญหาตามมาในหลายด้านเพิ่มมากยิ่งขึ้นประชาชนทุก ๆ คนจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมซึ่งกันและกันเพื่อที่จะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างตรงกับความต้องการของคนส่วนใหญ่แนวทางในการพิจารณาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้วิจัยนำเสนอแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่ได้ศึกษาและรวบรวมไว้ดังนี้

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า “ การมีส่วนร่วม ” หมายถึงการที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้นเป็นไปอย่างมีสภาพเสมอภาคมิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่นั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

สฤณี ธีฎกิจงานุกิจ (2547) ได้ให้ความหมายของ “ การมีส่วนร่วม ” ของประชาชนหมายถึงกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาลักษณะของการเข้าร่วมการจัดการตั้งแต่เข้าร่วมตัดสินใจร่วมปฏิบัติร่วมรับผลประโยชน์และร่วมติดตามการประเมินผลในรูปของชุมชนที่ได้ประโยชน์หรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้ให้ความหมายของ “ การมีส่วนร่วม ” หมายถึงการที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องร่วมมือร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ โดยมีกลุ่มหรือองค์กรรองรับบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนาภูมิปัญญาการรับรู้สามารถคิดวิเคราะห์และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง

ประพันธ์พงศ์ ชินพงษ์ (2551) ได้ให้ความหมายของ “ การมีส่วนร่วม ” หมายถึงเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันของเรื่องความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลงความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการกล่าวคือต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้นและเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่มหรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กรตั้งนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวที่ทำให้การปฏิบัติการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

Creighton (2005) ได้กล่าวว่า “ การมีส่วนร่วม ” ของประชาชนหมายถึงกระบวนการที่ความกังวลความต้องการและคุณค่าของประชาชนได้รับการบูรณาการในกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐผ่านกระบวนการสื่อสารแบบสองทางโดยมีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะทำให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและการที่ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจจะเกิดขึ้นหรือหมายความว่าผู้มีอำนาจตัดสินใจจะสามารถตัดสินใจใด ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากประชาชนก่อนเท่านั้น

จากความหมายของนักวิชาการที่ได้กล่าวมาผู้วิจัยจึงสรุปว่า “ การมีส่วนร่วม ” หมายถึงการมีส่วนร่วมในขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ ของประชาชนในชุมชนที่สามารถเข้ามาช่วยเหลือนอกกับทางองค์กรในการทำกิจกรรมการทำงานหรือภารกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปัญหาอาชญากรรมโดยที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยคิดช่วยทำเพื่อให้ภารกิจที่ทำนั้นประสบความสำเร็จและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

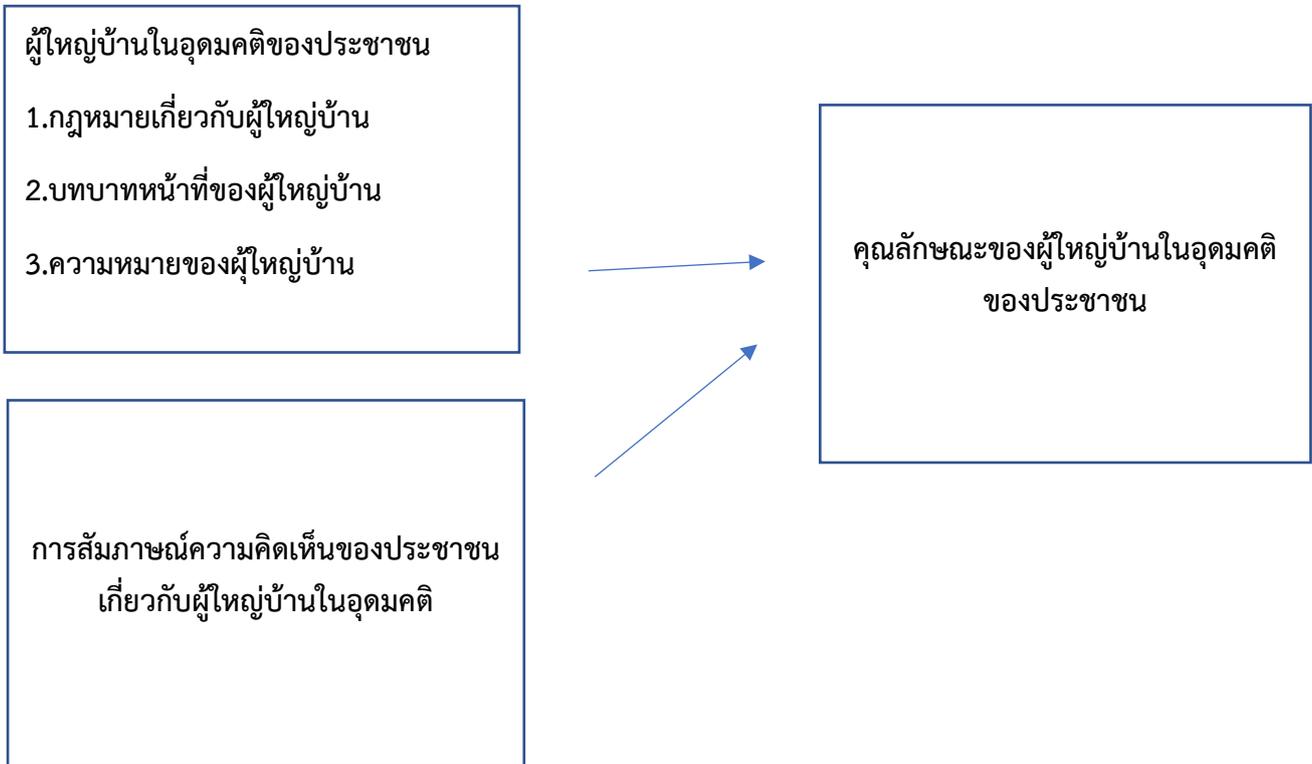
บงกชมาศ เอกเอี่ยม (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ในด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ และ ภาวะความเป็นผู้นำ หลังการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาคมใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 และ 2) เพื่อเสนอภาพอนาคตของแนวโน้มบทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่สอดคล้องกับความคาดหวังของชาวบ้าน ผลการวิจัยพบว่าผลจากการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้ในปัจจุบันบทบาทและการทำงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านถูกลด

ความสำคัญลง เนื่องจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในตำบลซึ่งเคยเป็นภารกิจสำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อย่างไรก็ตาม กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังมีบทบาทและปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานท้องถิ่น การประสานนโยบายของหน่วยงานท้องถิ่นกับความต้องการของราษฎร การติดตาม สอดส่อง ดูแล และประสานการปฏิบัติงานหน่วยงานท้องถิ่นให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องถิ่นและท้องถิ่น

พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์(2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศักยภาพ บทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงศักยภาพบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน (2) วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคศักยภาพบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันและ (3) เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาศักยภาพบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่าในปัจจุบันกำนันผู้ใหญ่บ้านสามารถแสดงศักยภาพบทบาทและอำนาจหน้าที่ใน 3 ลักษณะคือ 1. ศักยภาพบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามสถานะทางกฎหมายกล่าวคือการแสดงศักยภาพบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายแม่บทที่เกี่ยวข้องโดยตรงและบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในกฎหมายกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการปฏิบัติภารกิจในฐานะที่เป็นเจ้าพนักงานปกครองท้องถิ่นซึ่งต้องปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2475 เป็นสำคัญ 2. ศักยภาพบทบาทและอำนาจหน้าที่ในฐานะตัวแทนของรัฐกล่าวคือการแสดงศักยภาพบทบาทและอำนาจหน้าที่อื่น ๆ ที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้โดยเฉพาะศักยภาพบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการช่วยเหลือและสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานราชการหรือองค์กรของรัฐอื่น ๆ ที่เข้าไปปฏิบัติงานในท้องถิ่นที่ตนรับผิดชอบหรืองานในลักษณะอื่น ๆ ที่ถูกหน่วยราชการร้องขอ 3. ศักยภาพบทบาทและอำนาจหน้าที่ในฐานะผู้นำชุมชนกล่าวคือการแสดงศักยภาพบทบาทและอำนาจหน้าที่ในฐานะผู้นำชุมชนที่ต้องดูแลสุขทุกข์ของลูกบ้านในความปกครองของตนตลอดจนการช่วยเหลืออำนวยความสะดวกการให้คำปรึกษาและการว่ากล่าวตักเตือนลูกบ้านทั้งนี้ขึ้นไปเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษา แนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีตัวแปรต้นคือผู้ใหญ่บ้าน ตัวแปรตามคือประชาชนในหมู่ที่ 11 ตำบลข้าวเม่า อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนหมู่ที่ 11 ตำบลข้าวเม่า อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 12 คนซึ่งประกอบไปด้วยชาวบ้านภายในพื้นที่ โดยใช้กำหนดเป็นอายุตั้งแต่ 40-50ปี เพื่อที่จะแสดงให้เห็นเพราะว่าเป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะและแล้ว มีความคิดมากแล้ว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ความต้องการของประชาชนว่าอยากได้ผู้นำชุมชนแบบไหนเพื่อที่จะมาพัฒนาบ้านของตนเอง โดยมีแนวทางพัฒนาแบบสอบถาม ดังนี้การจัดทำงานวิจัยเรื่องผู้ใหญ่บ้านในอุดมคติของประชาชนในพื้นที่ หมู่ที่11 ตำบลข้าวเม่า อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีรูปแบบวิธีการดำเนินการวิจัยและออกแบบจัดทำเครื่องมือวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบไปด้วย ชื่อ-นามสกุล อายุ ระดับการศึกษาสถานภาพการสมรส อาชีพ

2.ประเด็นคำถามที่มุ่งเน้นการหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีประเด็นการสัมภาษณ์ดังนี้ 1.ประชาชนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 11 ตำบลข้าวเม่า อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2.ผู้ใหญ่บ้านในอุดมคติของประชาชนหมู่ที่ 11 ตำบลข้าวเม่า อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ผู้ใหญ่บ้านในอุดมคติของประชาชนหมู่ที่ 11 ตำบลข้าวเม่า อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครั้งนี้ผู้วิจัยได้เตรียมพร้อมในการจัดทำวิจัย โดยกำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังนี้

1. การเก็บข้อมูลประเภทเอกสาร ได้แก่ เอกสารงานวิจัย วิทยานิพนธ์สื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารของผู้ใหญ่บ้านรวมถึงลักษณะข้อมูลทั่วไปของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการสืบค้นแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องผ่านห้องสมุดออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยเกี่ยวข้องต่างๆโดยมีระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ช่วงเดือนมิถุนายน-กันยายน 2564

2. การเก็บข้อมูลประเภทบุคคล การวิจัยครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์พูดคุยกับประชาชนโดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง(Purposive sampling) การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นชาวบ้านหมู่ที่11 ตำบลข้าวเม่า อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวน 12 คนโดยขณะที่ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยจะมีการจดบันทึกและเก็บรายละเอียดของข้อมูลสำหรับวิจัยทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริง นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาจำแนกและทำการวิเคราะห์พรรณนาข้อมูล โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้แต่ละประเด็นมาจากการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในความคิดเห็นของประชาชนใน หมู่ที่ 11 ตำบลข้าวเม่า อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเพื่อเสนอแนะบทบาท หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในอุดมคติของประชาชนว่าควรมีบทบาทหน้าที่อย่างไรในการพัฒนาหมู่บ้าน

ในการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้มีการศึกษารวบรวมแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านคือ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ ดังนี้ 1.ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าของราษฎรในหมู่บ้านของตนตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ มีหน้าที่และอำนาจในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร 2. ในมาตรา 28 ของพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่และอำนาจในการที่เกี่ยวข้องด้วยความอาญา

ข้อ 1.เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมาย เกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน ต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลให้ทราบ

ข้อ 2.เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านที่ใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนั้นให้ทราบ

ข้อ3.เมื่อตรวจพบของกลางที่ผู้ทำผิดกฎหมายมีอยู่ก็ดี หรือสิ่งของที่สงสัยว่าได้มาโดยกระทำผิดกฎหมาย หรือเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับสิ่งของนั้นไว้และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

ข้อ 4. เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่า เป็นผู้ที่ได้กระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับตัวผู้นั้นไว้และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

ข้อ 5. ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการ ให้จับผู้ใดในหมู่บ้านนั้น เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้น และรีบส่งต่อกำนัน หรือกรรมการอำเภอตามสมควร

ข้อ 6. เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้นหรือไต่สวน ผู้ใหญ่บ้านต้องจัดการให้เป็นไปตามหมาย

ผลการวิจัย

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใหญ่บ้านในอุดมคติของประชาชน กรณีศึกษา : หมู่ที่ 11 ตำบลข้าวเม่า อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากที่ได้สัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านมีประเด็น 3 ประเด็นที่สัมภาษณ์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในความคิดเห็นของประชาชนใน หมู่ที่ 11 ตำบลข้าวเม่า อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน 3) เพื่อเสนอแนะบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในอุดมคติของประชาชนในหมู่ที่ 11 ตำบลข้าวเม่า อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยดังต่อไปนี้

1) ศึกษาบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในความคิดเห็นของประชาชน หมู่ที่ 11 ตำบลข้าวเม่า อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหรือบทบาทหน้าที่ของการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอยู่แล้วแต่อาจจะไม่มากแต่ก็พอรู้และเข้าใจว่าผู้ใหญ่บ้านที่ดั้นนั้นควรที่จะปฏิบัติหน้าที่แบบไหนเพื่อที่จะได้บริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จากการสัมภาษณ์คำตอบจากประชาชนส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมากโดย ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่มีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เพราะว่าผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ของตนนั้น ได้ปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่สมโดยขัดกับความรับผิดชอบโดย มีการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ที่มากขาดความรับผิดชอบในการดูแลลูกบ้าน และไม่สามารถประชาสัมพันธ์หรือติดต่อประสานงานกับลูกบ้านได้ดีมากจึงทำให้ชาวบ้านส่วนมากนั้น มีความคิดที่ขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างมากทำให้เกิดความขัดแย้งอย่างยาวนานและหาทางออกร่วมกันได้ยาก

3) เสนอแนะบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในอุดมคติของประชาชน จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านไม่ค่อยรับฟังคำแนะนำหรือชี้แนะมากนักเพราะด้วยความที่ไม่ค่อยมีการพูดคุยหรือมีการสารสัมพันธ์อันดีกันมากจากความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ก็พูดคล้ายกันว่าควรที่จะมีการพูดคุยจะได้รู้ถึงวิธีการแก้ไขปัญหา

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาในครั้งนี้ ได้พบประเด็นที่น่าสนใจก็คือประชาชนในหมู่ที่ 11 ตำบลข้าวเม่า อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่วนใหญ่ที่มีความคิดเห็นที่คล้ายกันคืออยากให้มีการเปลี่ยนแปลงเรื่องการดำรงตำแหน่ง ของผู้ใหญ่บ้าน จากเดิม มีวาระ 60 ปีในการดำรงตำแหน่ง แต่อย่างให้เปลี่ยนเป็น 4 ปีตามกฎหมายฉบับเก่า เพราะว่าความขัดแย้งภายในหมู่บ้านของประชาชนนั้นเป็นปัญหาอย่างมากจึงคิดหาทางออกและยังได้ทราบถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านว่ามีความต้องการแบบไหนเพื่อที่จะรู้วิธีการแก้ปัญหาจะได้แก้ได้ตรงจุด มีโอกาสให้คนที่คิดที่จะพัฒนาหมู่บ้านขึ้นมาแทนที่จะได้ทำให้หมู่บ้านนั้น เกิดความเจริญก้าวหน้า และลดปัญหาเรื่องความขัดแย้งภายในชุมชนจึงจะทำให้หมู่บ้านนั้นมีความสงบสุขและเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

หากมีการวิจัยครั้งต่อไป ควรที่จะขยายพื้นที่ให้เพิ่มมากขึ้นเพื่อที่จะได้รู้ถึงข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้องจะทำให้เห็นถึงข้อขัดแย้งอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาความต้องการที่จะได้ผู้ใหญ่บ้านแบบไหน อุดมคติของประชาชนควรที่จะเพิ่มประชากรกลุ่มตัวอย่างให้มากยิ่งขึ้นเพื่อจะได้รู้ถึงข้อมูลมากยิ่งขึ้น
2. งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะพื้นที่ตำบลข้าวเม่า อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาจจะไม่ครอบคลุมมากนัก ครั้งต่อไปควรทำในพื้นที่ที่กว้างกว่านี้เพื่อที่จะได้รู้ถึงผลกระทบที่แท้จริงหรือเห็นข้อแตกต่างอื่นๆระหว่างงานวิจัย
3. จากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงอยากให้มีการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อเปรียบเทียบข้อแตกต่างในพื้นที่เดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- บงกชมาศ เอกเอี่ยม. (2557). กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน: บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่.
- นฤมล จันทร์พร. (2551). บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านตามความคาดหวังของประชาชนหลังประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 กรณีศึกษา: อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546, หน้า 4) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม
- สฤณี ธิญักิจานุกิจ. (2547). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม. ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชน ในเขตเทศบาลนครตรัง. ภาคนิพนธ์ ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต
- พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์. (2563). ศักยภาพ บทบาท และอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น
- แนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น แหล่งที่มา <http://www.satit.up.ac.th/BBC07/AroundTheWorld/pol/98.html> สืบค้นวันที่ 20 กรกฎาคม 2564

